

De Wachters van de Nacht en het eindtijddenken

Lammert Gosse Jansma*

Summary

The Watchmen of the Night is a small religious group based in Aalten (in the Dutch province of Gelderland), that lives in the expectation of Jesus Christ's imminent return to the earth. The Watchmen consider themselves belonging to the historicist school of interpretation of biblical prophecies. They expect the seventh vial of God's wrath (Rev. 16:17) to be poured out soon and think the period 2017-2018 will be of crucial significance. In this article their prophecies concerning the end of times are presented and the question is discussed what will be the consequences for the group and its views when these predictions will be confronted with the (possible contradictory) reality of 2017-2018.

Inleiding: De vloedgolf

Zes jaar geleden kwamen de *Wachters van de Nacht*, een religieuze groep die leeft in de verwachting dat het einde der tijden zeer spoedig zal aanbreken, in de publiciteit. Een van de leden van de groep, Karin Houwers¹, zo werd door de media gemeld, had een boodschap van God ontvangen: Nederland zou binnen afzienbare tijd bijna geheel door een vloedgolf worden overstroomd. Deze boodschap had zij overigens al veel eerder, in 2006, gekregen en later, in 2010, werden haar en andere leden van de groep in droomvisioenen nog nadere details geopenbaard: er zou een tsunami komen die veel verwoestingen zou aanrichten en Nederland zou daarna voor het overgrote deel onder de zeespiegel verdwijnen.² De kustlijn zou ongeveer lopen langs Emmen, Enschede en Aalten, de geboorteplaats van Karin Houwers.³ Waarom deze vloedgolf zou komen, heeft te maken met de visie van de Wachters op Nederland. Dat land verdient door zijn zondige levenswandel Gods oordeel. Maar het is ook bedoeld als waarschuwing om het verkeerde pad te verlaten en te vluchten naar hoger gelegen delen om zo de vloedgolf te ontgaan.

De interesse van de media werd vooral gewekt toen een van de leden in 2011 aan een journalist vertelde dat Aalten al in datzelfde jaar aan de kust

* Lammert Gosse Jansma is socioloog en theoloog en lid van de redactie van *Religie & Samenleving*.

zou kunnen komen te liggen. Maar sindsdien zijn er zes jaar verstreken. In februari 2017 werd door een journalist aan de leden gevraagd, nu Aalten nog altijd niet aan de kust ligt, of de Wachters spijt hebben van hun eerdere waarschuwing.⁴ Karin Houwers gaf toen als antwoord : „Weet je wat het is? Robert⁵ had misschien niet moeten zeggen dat het mogelijk al in 2011 kon gebeuren. Daarmee zijn de media aan de haal gegaan. Maar we gaan er nog altijd vanuit dat het staat te gebeuren. We plakken er geen datum op.” (...) „Kijk om je heen in deze wereld. Overal oorlog en ellende, natuurrampen. Nederland zelf is een keihard, ongelovig land geworden. Het is ieder voor zich. Bij het interpreteren van de tijd ligt onze focus vooral op Israël en het Midden Oosten. We verwachten daar een kleine kernoorlog. Alle tekenen wijzen op een spoedige wederkomst van onze Heer Jezus”.

Uit het citaat kan een aantal zaken worden afgeleid. Het in 2011 niet uitkomen van de voorspelling wordt niet als zeer problematisch ervaren. De overtuiging blijft: is het niet vandaag dan toch wel later. Maar het noemen van een concrete datum waarop de watersnoodramp zich zal voltrekken, wordt vermeden. Bovendien staat de voorspelling over de tsunami niet op zichzelf, maar is ingebed in een bredere context van te verwachten oorlog en ellende in de wereld, waarbij de focus ligt op Israël en het Midden-Oosten.

In het licht van het bovenstaande wil ik in dit artikel aandacht schenken aan het gedachtegoed van de Wachters van de Nacht.⁶ Uit welke bronnen putten zij, hoe zien zij het huidige tijdsgewricht en wat staat volgens hen de wereld in de komende jaren te verwachten, om ten slotte in te gaan op de vraag hoe hun reactie zal zijn wanneer die verwachtingen niet uitkomen. Het antwoord op die vraag wordt vergeleken met resultaten uit ander onderzoek naar reacties op ‘falende profetieën’ om op die wijze te komen tot uitspraken van grotere reikwijdte.

Voordat ik deze vragen beantwoord, zal ik eerst kort de geschiedenis en inrichting van deze woongroep beschrijven, die ik van medio 2011 tot medio 2016 heb gevolgd. Het onderzoeksmateriaal dat ik in die jaren heb verzameld, is drieledig. Het betreft ten eerste geschreven bronnen. Dan gaat het om literatuur uit de traditie waar de Wachters van de Nacht zich bij aansluiten en om literatuur geschreven door (leden van) de Wachters zelf. Verder wordt een belangrijk deel van het materiaal gevormd door interviews en participerende observatie (een vijftiental bezoeken). Voor de verdere inrichting van mijn onderzoek verwijs ik naar mijn boekpublicatie (Jansma 2016).⁷

De Wachters van de Nacht/Watchmen of the Night

De woongroep

De groepering die zichzelf voluit *Watchmen of the Night/Mount Zion Christian Community and Fellowship* noemt en in het Nederlands Wachters van de Nacht (hierna: Wachters), heeft zich sinds 2007 in Aalten (Gelderland) gevestigd, waar zij vanaf 2010 op een boerderij verblijft gelegen in het landelijk gebied rond deze plaats. De leden zijn afkomstig uit Nederland, Maleisië, Engeland, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten van Amerika. In de loop van de tijd hebben ook anderen zich aangesloten, maar zij zijn meestal na een kort verblijf weer vertrokken. Degenen die in 2010 tot de woongroep behoorden, zijn gebleven. De enige aanwas is E.G., het lid afkomstig uit de VS. Twee leden van de groep zijn inmiddels gestorven. Het aantal leden bedraagt nu (voorjaar 2017) 12. Bijna allen zijn afkomstig uit kerken met een evangelicale, charismatische signatuur.⁸

Voor het merendeel van de leden van de groep⁹ bestaat het dagelijkse leven uit werken op de boerderij, door hen *Mount Zion* genoemd.¹⁰ Het gaat dan om het verzorgen van de tuin (verbouwen van groente, aardappelen et cetera) en het verzorgen van dieren (kippen). Dat levert voedsel op voor de groep zelf, maar een groot deel ervan wordt opgeslagen, bedoeld voor de mensen die in de nabije toekomst uit de westelijke delen van Nederland zullen moeten vluchten voor de voorspelde tsunami. Ook wordt een deel van het – biologisch geteelde – voedsel verkocht aan derden. Daarnaast zijn en worden er veel verbouwingen en herstelwerkzaamheden gedaan aan de boerderij en de bijbehorende gebouwen. De tijd die dan nog rest wordt gebruikt voor studie van de (profetische) bijbelboeken en boeken op het terrein van de kerkgeschiedenis.¹¹ Op de boerderij is een uitgebreide bibliotheek met kerkhistorische werken, vooral van de historicistische school (zie volgende paragraaf). De resultaten van deze studies worden soms neergelegd in publicaties (voor het merendeel te raadplegen via de weblocatie van de Wachters) en ook worden zij gebruikt voor presentaties in de eigen kring en voor bezoekende belangstellenden. De publicaties zijn van de hand van Robert Seales, Prue Seales en Karin Houwers.¹²

De gezagsverhoudingen binnen de kleine groep zijn vooral gebaseerd op kennis. Waar het om godsdienstige zaken gaat, is het in de eerste plaats Robert Seales, die de historicistische schrijvers en de profetische bijbelboeken al jarenlang heeft bestudeerd, aan wiens oordeel veel gewicht wordt gehecht. Hij beschouwt zichzelf, en wordt ook door de anderen gezien, als de ‘pastor’

van de gemeenschap. Maar ook Karin Houwers, die eveneens dezelfde bronnen diepgaand heeft onderzocht, heeft exegetisch gezag. Zij beiden verzorgen dan ook meestal de lezingen voor de groep zelf of voor belangstellenden.

Ook op andere terreinen is deskundigheid bepalend voor leiderschap. Robert, als bioloog met ervaring met biologische landbouw en als timmerman, heeft bij de werkzaamheden in de tuin en verbouwingen een voortrekkersrol. Als het gaat om technische werkzaamheden is de inbreng van A. M. (monteur landbouwtechniek) prominenter. Hij maakte de gezagsverhoudingen als volgt duidelijk:

A. M.: *Ik zou niet zeggen dat ze (Robert en Karin, LGJ) de leiding hebben, maar ze hebben een soort..., hoe zal ik dat zeggen, ze weten het meest, hebben de meeste ervaring. Als het over technische dingen gaat heb ik de leiding. Maar als het over de Bijbel gaat, dan ben ik ver achter* (interview 7 november 2011).

Karin Houwers heeft naast het werk op de boerderij en het studeren en schrijven ook taken als het beantwoorden van e-post en het onderhouden van contacten met mensen buiten de groep. Het streven van de groep is te leven als de eerste christengemeente. Zij voelen zich bij alles wat zij doen en meemaken steeds door God geleid. Hij geeft hen – op gebed – een ‘woord van kennis’ (*word of knowledge*). De groep voorziet geheel in de eigen behoeften, doet geen beroep op sociale voorzieningen en alles wat aan financiën binnenkomt, wordt als gemeenschappelijk bezit beschouwd.¹³

De opdracht in Aalten

Alle leden van de nu twaalf personen tellende ‘Fellowship’ zien *Mount Zion* in Aalten niet als de laatste verblijfplaats. Hun uiteindelijke bestemming zal Israël zijn. Zij zijn, zo menen zij, door God naar Aalten gestuurd vanwege de voorspelling over de vloedgolf. Zoals in de profetische boeken van de Bijbel is aangegeven, zullen in de eindtijd de natiën geoordeeld worden en de tsunami en, als gevolg daarvan, de overstroming van Nederland passen in die voorspelling. Nederland was vroeger een belangrijk, zelfs profetisch land omdat het zich stelde op de principes van de Reformatie. Maar nu, aldus de opvatting van de Wachters, heeft het zich van dat pad afgewend, is een seculier, rebels land geworden, een land dat zich verzet tegen de waarheid en dat daarom geoordeeld zal worden.

Robert Seales: *And when this judgement comes, it will become very apparent to many believers in Holland that we have been placed here as a vindication of the Lord's judgement on this country, but if you are obedient to His plans and purposes, you will survive* (interview 17 mei 2011).

In het verlengde van deze taak ligt het verbouwen en opslaan van voedsel dat nodig is voor de vluchtelingen uit de westelijke delen van Nederland wanneer de watersnoodramp zich heeft voltrokken. Hoeveel mensen zij kunnen helpen en hoe lang, weten ze niet. Maar ook in deze zaak is hun opvatting dat er moet worden vertrouwd op Gods leiding.

Karin Houwers: *Maar we volgen gewoon Gods leiding van dag tot dag en daarop vertrouwen we, want we hebben zelf ook geen gedetailleerde blik of visie over hoe de toekomst zal zijn. We gaan gewoon elke dag doen wat we kunnen en wanneer het moment komt, zullen we weten of het genoeg is* (interview 14 april 2011).

Het werken op de boerderij heeft nog een ander doel. Het is het leren van bepaalde vaardigheden die ook van belang zullen zijn wanneer Christus terugkomt. Hij zal dan de wereld terugbrengen tot de oorspronkelijke paradijselijke staat, waar zwaarden in ploegscharen zijn veranderd en sporen in snoeimessen (Jes. 2:1-5; Mi. 4:3) en daar zullen de aangeleerde vaardigheden zeer goed van pas komen.¹⁴

Verder wordt het verblijf in Aalten gezien als voorbereiding op en training voor een volgende periode in de eindtijd wanneer de Wachters in Israël zullen zijn en daar het geloof moeten verkondigen aan joden, moslims en 'afvallige' christenen, volgens hen drie vijanden van de waarheid. Die training hangt vooral samen met hun rol in de eindtijd. Hun taak om het (ware) geloof te verkondigen, zien de Wachters als van kosmische betekenis, het is onderdeel van de laatste strijd tussen God en Satan. Allen zijn ervan overtuigd dat God hen heeft geroepen tot een belangrijke taak in dit apocalyptische tijdsgewricht. Dan gaat het om mensen te informeren over de ophanden zijnde wederkomst van Christus en om hen aan te sporen zich te bezinnen op hun levenswijze. In eerste instantie moet dat vanuit Aalten, waar zij in afwachting zijn van de tsunami, en aanstonds in Israël, wanneer God hen roept daarheen te gaan. Ook daar zullen zij de aanstaande komst van Christus aankondigen en tot bezinning en bekering oproepen.

Hun verkondiging is van essentieel belang en dat is Gods tegenstander niet ontgaan. Satan, hoewel hij weet dat hij verliezen zal, stelt alles in het werk om nog zoveel mogelijk onheil aan te richten en richt zich dan vooral op de ware verkondigers. De Wachters als ‘God’s chosen vessels’, zijn zijn primaire doelwit. Op mijn vraag waarom God dit toelaat, antwoordde Robert dat het een onderdeel is van de training: om hen voor te bereiden op wat hen straks in Jeruzalem te wachten staat.

Robert Seales: *Again training, because when we get back to Jerusalem it is going to be horrendous. From previous experiences we have to confront Islam, when we get back to Jerusalem, we are going to have to confront very strong Judaism and we are going to have to confront apostate Protestantism. Those three enemies to the truth... and we have to confront them... with all the power that they can throw at us. So we got to be trained to stand in this evil day and trained like perhaps no other general; trained in a manner where we are pushed to the limits but we do not fall* (interview 22 juli 2011).¹⁵

Uit het bovenstaande mag duidelijk zijn geworden dat, hoewel de ‘Fellowship’ een kleine groep is gebleven, zij zichzelf niet ziet als onbetekenend. Integendeel. De leden van de groep weten zich door God uitgekozen in deze, volgens hen, spiritueel uitermate duistere tijd.¹⁶

Het belang dat de groep zichzelf toedicht, zij het in alle bescheidenheid, en het niet of nauwelijks gekend zijn bij het brede publiek, heeft een zekere tragiek. Michael Barkun, onderzoeker van utopistische en chiliastische bewegingen, kwam tot de conclusie dat eindtijdbewegingen van centraal belang zijn “in the lives of their members, but this centrality often coexist with public obscurity” (1974, 43). Barkun meent dat er door de nieuwe vormen van communicatie (vooral internet) wel iets is veranderd. Leden van kleine religieuze bewegingen kunnen tegenwoordig tegen weinig kosten hun opvattingen, hoe vreemdsoortig en extreem soms, op het internet plaatsen en zo beschikbaar stellen aan een ruim publiek. Het internet is echter een vluchtig medium en het is maar zeer de vraag of deze informatie het langssurfende publiek ook werkelijk bereikt. Maar dat is voor de Wachters van weinig belang. Zij weten zich geroepen en waardig te zijn bevonden om in de laatste strijd tussen God en Satan, in dit kosmische gebeuren, Gods boodschap te verkondigen en daarmee een opdracht te vervullen die in betekenis en proportie hun geringe aantal ver overstijgt.

Zoals al opgemerkt, baseren zij hun denkbeelden over die laatste strijd op het gedachtegoed van voorgangers uit de historicistische school. Die zal ik in de volgende paragraaf behandelen.

Futurisme en historicisme

In het huidige theologische debat over het einde der tijden spelen vooral twee stromingen, futurisme en historicisme, een belangrijke rol.¹⁷ Beide stromingen gaan uit van de gedachte dat de Bijbel Gods onfeilbaar woord is en dat dus ook de profetieën daarin de toekomst juist voorspellen. Futuristen en historicisten zijn van opvatting dat het einde der tijden nabij is, maar zij verschillen van mening over het aantal eindtijdprofetieën dat nog moet worden vervuld. De futuristen richten zich vooral op de profetieën in de Openbaring van Johannes en menen dat het overgrote deel daarvan nog vervuld moet worden.¹⁸ De historicisten vatten zowel de profetieën in Daniël als in de Openbaring op als een in symbolische taal beschreven geschiedenis van meer dan tweeënhalf duizend jaar. In tegenstelling tot de futuristen menen de historicisten dan ook dat het overgrote deel van de profetieën uit Daniël en de Openbaringen van Johannes al werkelijkheid is geworden, alleen degene die op het einde der tijden slaan moeten nog (binnenkort) in vervulling gaan.

Een belangrijk aspect binnen de verklaring van de historicisten is dat met de Antichrist, de in de Openbaring genoemde tegenstander van de ware kerk, de Paus en het pausdom is bedoeld. De Antichrist is dus volgens hen al verschenen en geen persoon maar een kerkelijke institutie.¹⁹ Vanuit de Rooms-Katholieke Kerk werd hiertegen stelling genomen, onder meer door het futurisme te ontwikkelen, dat leert dat de Antichrist eerst aan het einde der tijden zal komen en dat het een persoon betreft die slechts een aantal jaren (drieënhalf jaar of zeven jaar) zal regeren.²⁰

Het verschil tussen futuristen en historicisten komt vooral duidelijk naar voren bij de interpretatie van de Openbaring van Johannes. In dit boek, dat gedateerd wordt rond 95 n.Chr., worden voorspellingen gedaan over de toekomst van de kerk, het einde der tijden en het ophanden zijnde koninkrijk Gods. De kern van het boek wordt gevormd door drie groepen visioenen over rampen die zich in de toekomst zullen voltrekken over de zich van God afgekeerd hebbende zondige wereld. De visioenen betreffen rampen die ontstaan door het verbreken van zeven zegels (Op. 6:1-16; 8:1-5), het blazen van zeven bazuinen (Op. 8:6-13, 9:1-21) en het uitgieten van zeven schalen van 'Gods toorn' (Op. 16:1-21). Nadat al de zegels zijn verbroken en de bazuinen hebben

geklonken en ook de schalen van Gods toorn zijn uitgegoten over het zondige Babylon en dit zondige rijk ten val is gebracht, zal Christus terugkeren en als koning met de hem trouw gebleven gelovigen 1000 jaar regeren. De futuristen plaatsen de in de Openbaring voorspelde gebeurtenissen vrijwel geheel naar de toekomst. Bijna alles wat in de hoofdstukken 6-21 (over de zegels, de bazuinen en de schalen) wordt geschreven, wordt als nog te gebeuren beschouwd. Al de daarin aangekondigde rampen zullen zich in een kort tijdsbestek voltrekken. De futuristen passen niet het jaar-dag principe toe, zoals de historicisten (zie hierna), maar vatten deze periode op als de laatste – meestal zeven – jaren van de geschiedenis van de mensheid, voorafgaande aan Christus' terugkomst. In de eindtijd zal de ware kerk van al deze rampen gevrijwaard blijven, omdat zij door Christus in de hemel wordt opgenomen (*the rapture*) en zo 'de grote verdrukking' ontgaat. Deze visie wordt tegenwoordig vooral aangehangen door de evangelicale christenen (baptisten, pinkstergroeperingen).²¹

Historicisten zijn van opvatting dat de Openbaring van Johannes de tijd beschrijft van de christelijke kerk vanaf Johannes' tijd tot de tweede komst van Christus op aarde. De zeven zegels, de zeven bazuinen en de zeven schalen worden alle als elkaar opvolgende perioden in de geschiedenis van kerk en samenleving gezien. Daarbij wordt steeds weer het jaar-dag principe toegepast. Johannes geeft de duur van bepaalde perioden in dagen aan, maar die moeten worden opgevat als (profetische) jaren. Veel van wat Johannes heeft aangekondigd is dan ook al letterlijk geschiedenis geworden. De zegels zijn al verbroken, de bazuinen al geblazen en het merendeel van de zeven schalen van Gods toorn is al uitgegoten.

Vaak werd en wordt door de historicisten het futurisme uitgelegd als een samenzwering van de antichristelijke (pauselijke) machten: die willen zo de identiteit van de Antichrist verdoezelen en hun 'perverse optreden' in de geschiedenis verhullen. Dat in onze tijd een historicistische verklaring steeds zeldzamer is geworden, wordt door de aanhangers ervan dan ook gezien als een bevestiging van hun overtuiging dat de eindtijd nabij is.

The Wachters van de Nacht als historicisten

Voortschrijdende openbaring

De Wachters van de Nacht wijzen het futurisme met grote stelligheid af. Het is een denkrichting die volgens hen inderdaad door Satan wordt gebruikt om mensen op een dwaalspoor te brengen.²² Wel wordt door hen geconstateerd

dat het futurisme aangehangen wordt door “99.9% of all prophetic (bedoeld is christelijk-evangelicale, LGJ) circles” (*Signs*, 21). Maar, zo merken zij op, de enige juiste uitleg is de historicistische en andere wijzen van interpretatie, zoals het futurisme, zijn “blatant lies” en “a violation of the Word of God” (*Signs*, 19 en 21).²³

Karin Houwers: *Wij sluiten ons aan bij de reformatoren en al die Christelijke generaties die het boek van de Openbaring hebben gezien als een witeenrolling van de kerkgeschiedenis te midden van de wereld, vanaf de geboorte van de kerk tot nu* (interview 28 april 2011).²⁴

De Wachters sluiten zich vooral aan bij het gedachtegoed van twee historici uit de negentiende/begin twintigste eeuw, te weten Edward Elliott en Henry Grattan Guinness.²⁵ Elliott heeft de geschiedenis van de christelijke kerk aan de hand van de zeven zegels, de zeven bazuinen en zeven schalen in de Openbaring van Johannes beschreven. Met de eerste vier zegels duidt Johannes, aldus Elliott, op het heidense Romeinse Imperium vanaf de tijd dat hij zijn Openbaring ontving, het vijfde en zesde zegel hebben betrekking op de periode van het christelijke Romeinse Rijk. Het verbreken van het zevende zegel luidt het blazen van de bazuinen in. De eerste vier bazuinen geven de geschiedenis weer van de ondergang van het West-Romeinse Rijk door de Goten, Vandalen en andere volkeren. De vijfde en zesde bazuin duiden op de verovering van het Oost-Romeinse Rijk door de islamitische volkeren, Arabieren, Seltsjoeken en de Ottomaanse Turken. Tijdens de periode van de vijfde en zesde bazuin wordt de plaats van het West-Romeinse Rijk ingenomen door het pausdom en de Rooms-Katholieke Kerk, de kerk van de Antichrist. Deze kerk onderdrukt de ware kerk, maar er blijven twee getuigen (kleine groepen ware christenen) over (Op. 11:3). Ten tijde van de eerste jaren van de zestiende eeuw meende de antichristelijke kerk alle ‘kettters’ en critici te hebben overwonnen, maar dan komt door een goddelijke ingreep de Hervorming, ingeleid door Luther. Bij het uitbreken van de Franse Revolutie breekt de periode aan van het uitgieten van de schalen van Gods toorn. De eerste vier schalen betreffen de Franse revolutie en de oorlogen die de Franse troepen voerden in Europa, zowel te land als ter zee. Met deze oorlogen wreekt God (uit)eindelijk, aldus Elliott, de door de antichristelijke kerk vervolgte ware gelovigen. De vijfde schaal betreft de oorlog met de kerkelijke staat en de inlijving ervan bij Italië, de zesde slaat op het steeds verder inkrimpen van het Ottomaanse rijk. Reeds zijn zes schalen uitgegoten en Elliott meent dat er in zijn tijd (tweede helft 19de eeuw) zeer duidelijke tekenen zijn die erop wijzen

dat de laatste, de zevende schaal al wordt uitgegoten of in ieder geval op het punt staat om te worden uitgegoten. Christus wederkomst is nabij.

Henry Grattan Guinness baseerde zich op Elliott maar concentreerde zich vooral op de laatste periode: het uitgieten van de zeven schalen. Op grond van in de bijbelboeken Daniël en Openbaring van Johannes genoemde getallen berekende hij de eindtijd. Uiteindelijk komt hij tot de conclusie dat het uitgieten van de zevende schaal in ieder geval voor het verstrijken van 1934 zal gebeuren.

Bij de duiding van de zegels, bazuinen en schalen als elkaar opvolgende perioden in de geschiedenis van de kerk volgen de Wachters Elliott en Grattan Guinness. In hun publicatie *Major Outline of the Book of Revelation* (2004) wordt gezegd dat van de eindtijdprofetieën in de Bijbel reeds 95% is vervuld: de zeven zegels zijn al lang geleden geopend, de bazuinen hebben eeuwen geleden al geklonken en zes van de zeven schalen van Gods toorn zijn reeds uitgegoten. De Wachters gaan ervan uit dat de zevende schaal op het punt staat uitgegoten te worden. Of zoals Robert Seales het in 2011 verwoordde:

So we are in the middle of the ending...this period of time between the ending of the sixth vial and the beginning of the seventh vial (interview 22 juli 2011).

Maar inmiddels is 1934 voorbijgegaan. Er hebben zich twee wereldoorlogen voorgedaan. De staat Israël is opgericht in 1948. Er is weer geschiedenis geschreven en die vraagt om een nieuwe profetische, historicistische duiding. De Wachters verbinden het uitgieten van de zesde schaal van Gods toorn aan de ondergang van het Ottomaanse rijk, maar zij stellen dat de werking ervan langer geduurd heeft dan Grattan Guinness en Elliott konden vermoeden. "They had certainly good reasons for believing that the end was nigh and that the Lord would soon return to the Earth to set up the Kingdom of God on earth" (*Major Outline*, 148). Maar de beide genoemde exegeten, en ook andere negentiende eeuwse historicisten, konden en mochten niet meer zien dan God hun toeliet om te zien tijdens hun leven. Zo was het hun niet mogelijk te voorzien dat de werking van de zesde schaal eerst bij het zelfstandig worden van de landen die vroeger onder Ottomaans gezag vielen, geheel was voltooid. De Wachters is dit wel gegund omdat zij kennis hebben van de geschiedenis en die, terugkijkend, historicistisch kunnen duiden. Zij staan in feite op de schouders van hun voorgangers en kunnen en mogen dus meer zien. Dat wordt door hen, en door andere historicisten, aangeduid als voortschrijdende openbaring: naarmate de geschiedenis voortschrijdt, wordt het inzicht in de profetieën in de Bijbel groter.²⁶ Zo weten de Wachters dat de mensheid sinds

1900 in een nieuwe – en daarmee tegelijk de laatste – fase is ingetreden, het tijdperk van Laodicea. In de Openbaring van Johannes (Op. 2 en 3) worden na elkaar zeven christengemeenten genoemd. Daarmee zijn zeven perioden in de geschiedenis van christenheid aangeduid. De laatste gemeente die genoemd wordt, is die van Laodicea die gekenmerkt wordt door lauwheid en onverschilligheid. De periode van Laodicea begint rond 1900 en eindigt met Christus' terugkeer. Johannes, zo constateren de Wachters, heeft het goed gezien: sinds 1900 is er sprake van toenemende lauwheid en geloofsafvalligheid.

Om de rampen in de twintigste eeuw historicistisch te duiden wijzen de Wachters op een passage in Lucas 21:26 en in Hebrëeën 12:25-29. Daarin wordt gemeld dat God de hemel en de aarde zal laten beven en wat dan niet wankelt, zal blijven bestaan. Of zoals de Wachters dat verwoorden “Whatsoever can be shaken shall be shaken so that whatsoever cannot be shaken shall remain” (*Whatsoever*, 3). Deze ‘shakings’ zijn sinds 1900 al aan de gang. De Wachters zijn van mening dat Christus de hemel al enige tijd heeft verlaten en zijn reis naar de aarde door de ruimte heeft aangevangen. Sinds hij onderweg is naar de aarde hebben zich grote rampen voorgedaan, zoals in Lukas 21:11 wordt aangegeven (o.a. zware aardbevingen, hongersnood, pest en grote, schrikwekkende tekenen aan de hemel), als vooraankondiging van wat de mensheid te wachten staat. De Wachters wijzen dan onder meer op gebeurtenissen waarbij veel slachtoffers vielen: de hongersnoden (China 1907 en 1969), de Eerste Wereldoorlog, de Russische Revolutie (1917), de Spaanse griep (1918-19), de Beurskrach van 1929 en de daaropvolgende Economische Depressie van de jaren 1930, de Chinees-Japanse oorlog (1937-45), de Tweede Wereldoorlog en daarbij de Holocaust, de regimes van Stalin en Mao, aids en ook de oorlogen tussen Israël en zijn buurlanden. Deze goddelijke bevingen zullen in intensiteit nog toenemen. Vooral de periode vanaf 2017 tot en met 2018 is cruciaal (*The Prophetic Era*).²⁷

De zevende schaal van Gods toorn

De Wachters verwachten dat het uitgieten van de zevende schaal van Gods toorn zich zeer binnenkort zal voltrekken. In Openbaring 16:18-21 worden de gebeurtenissen weergegeven die zich na het uitgieten van de zevende schaal zullen voordoen. Achtereenvolgens is sprake van bliksemschichten, groot geraas en donderslagen en vervolgens wordt van een aardbeving verhaald, groter dan er ooit geweest is. De grote stad (Babylon) zal daarna in drie stukken uiteenvallen en alle steden op aarde zullen ‘vallen’ (zullen ineensstorten). Dan zullen alle eilanden en bergen verdwijnen. Vervolgens vallen daarna grote hagelstenen uit de hemel. Volgens de Wachters doen deze

gebeurtenissen zoals door Johannes beschreven, zich na elkaar voor en zo onderscheiden zij vijf stadia in het uitgieten van de zevende schaal. De eerste fase van de aardbeving duidt op een (beperkte) nucleaire oorlog het Midden-Oosten, daarna zal het financieel-economische stelsel van de wereld (Babylon) ineensstorten, waarna chaos en anarchie zullen ontstaan omdat de steden onbewoonbaar worden en de instituties voor ordehandhaving en verzorging (eilanden en bergen) niet meer functioneren. Ten slotte zullen de natiën in een wereldomvattende nucleaire oorlog (de hagelstenen worden geduid als atombommen), de finale slag bij Armageddon, ten onder gaan en zal Gods rijk een aanvang nemen. Deze gebeurtenissen zullen zich binnen zeer korte tijd voordoen, menen de Wachters, maar hoeveel jaar het nog zal duren voordat het eerste stadium, de beperkte nucleaire oorlog, zal aanbreken, wordt door hen niet aangegeven. Wel wordt die door hen binnenkort verwacht zoals uit de uitspraak van Karin Houwers in *De Gelderlander* van 25 februari 2017 (zie Inleiding) duidelijk blijkt. Robert Seales vertelde mij medio juli 2016 dat er met ingang van januari 2017 ‘horrendous shakings’ waar te nemen zullen zijn.²⁸ Ook de tsunami moet als een van die ‘shakings’ worden opgevat.

Robert Seales: *And the tsunami, the judgement on Holland is but a part of the latter days’ shaking, it is to me inevitable that the world is facing the wrath of God* (interview 22 juli 2011).

Waarom 2017/18?

Het jaar 2018 wordt ten eerste in verband gebracht met de tijd die is verlopen sinds de stichting van de staat Israël in mei 1948.²⁹ Toen Jezus sprak over het ontbotten van de vijgenboom (Mt. 24:32-34), wees hij volgens de Wachters op het herstel van Israël. Jezus gaf daarbij aan dat ‘deze generatie’ niet voorbij zal gaan voordat het einde komt. Als een generatie 70 jaar duurt dan zal in mei 2018 de laatste periode (het uitgieten van de zevende schaal) van de menselijke geschiedenis beginnen. De Wachters hebben echter de duur van een generatie niet exact op 70 jaar bepaald. Bovendien hebben zij niet gezegd dat in mei 2018 Christus zal terugkomen, wel dat dat jaartal aangeeft dat zijn komst zeer nabij is.³⁰

Een andere reden die genoemd wordt, is dat op 31 oktober 1917 de slag bij Beersheba door de troepen onder Generaal Edmund Allenby werd gewonnen, precies vierhonderd jaar nadat Luther zijn 95 stellingen aan de kerk te Wittenberg vastspijkerde en, aldus de Wachters,: “The Link between 1917 and 2017 is unmistakable” (*The Prophetic Era*, 3 en 5). Tussen Luthers daad en 1917 liggen 8 jubeljaren (een jubeljaar = 50 jaar) en in 2017 zullen het 10 jubeljaren

zijn : “A very significant Biblical number” (*The Prophetic Era*, 9). Maar de link blijkt volgens de Wachters ook uit een andere bron: de voorspelling van de rabbi Juda ben Samuel (12de/13de eeuw). Juda³¹ zou geprofeteerd hebben dat de Ottomaanse Turken Jeruzalem zouden veroveren en daar 8 jubeljaren regeren. Daarna zou Jeruzalem gedurende een jubeljaar niemandsland worden, om vervolgens nog een jubeljaar lang in handen te komen van het Joodse volk, waarna het Messiaanse rijk een aanvang zou nemen. In 1517 werd Jeruzalem ingenomen door de Ottomanen. Na 400 jaar werd in december 1917 door de geallieerde troepen onder leiding van Allenby Jeruzalem veroverd, maar die stad kwam pas in 1967, een jubeljaar later, geheel onder Israëliisch gezag. “The recapture of the most important city in the world” (*The Prophetic Era*, 4). Daarmee breekt het laatste jubeljaar aan en dat eindigt in 2017. Volgens de Wachters wijzen deze berekeningen er ondubbelzinnig op dat de periode 2017-2018 van essentieel belang is. Zoals zij zelf aangeven: “Clearly something BIG is about to happen in 2017–2018 which is directly related to ISRAEL. A vast number of believers will be stunned by the events which will come to pass during the forthcoming season of 2017-2018. We are dealing here with the foremost greatest events of ALL history – thus fellow Christians – WATCH – for wonderful and fearful happenings are to take place” (*The Prophetic Era*, 11, hoofdletters, liggende streepjes in origineel, LGJ). Wat ons in de nabije toekomst te wachten staat, wordt niet zeer specifiek omschreven, wel dat het betrekking heeft op Israël en ‘wonderful’ en ‘fearful’ zal zijn. Een verwijzing naar een beperkte nucleaire oorlog, die volgens de Wachters in de eerste fase van het uitgieten van de zevende schaal zich zal voordoen, wordt niet gegeven – misschien wel verondersteld, maar niet uitgesproken.

De voorspelling van de Wachters zal in de loop van 2017/2018 worden geconfronteerd met de feitelijke ontwikkelingen, die historicistisch geduid zullen moeten worden. Hoe die duiding gestalte kan krijgen, zal ik hierna behandelen.

Profetieën en empirie: een confrontatie?

Wanneer profetieën over het einde der tijden niet in vervulling gaan, zijn er, zo heeft onderzoek uitgewezen, verschillende reacties van de gelovigen mogelijk.³² Zij kunnen de profetie verwerpen, zich afwenden van de profeet en zijn beweging, maar vaak worden er andere strategieën gekozen om de kloof tussen geloof en werkelijkheid te overbruggen (Zygmunt 2000; Balch e.a. 2000; Stone 2000; Jansma & Hak 2000; Hak & Jansma 2010; Johnson

2011; Jansma 2014; Jansma 2016). De meest voorkomende strategieën die in de literatuur genoemd worden, zal ik hier weergeven en daarbij nagaan of, en zo ja, waarom, die ook door de Wachters zullen worden gekozen.

1) Aanpassing van de profetie.

Wanneer de profetie zich niet heeft voltrokken op het voorspelde tijdstip, kunnen de gelovigen, via een nieuwe berekening, het uitkomen ervan naar de toekomst verplaatsen. Vaak wordt daarbij, ook door ervaring wijs geworden, geen concrete datum meer genoemd. Via een nieuwe openbaring of exegese van de profetische boeken kan dan een verdere aanpassing tot stand komen. Hoe ingrijpend de profetie zal worden gemodificeerd, hangt af van de concreetheid waarmee de eindtijd en de tekenen die zich moesten voordoen, zijn aangekondigd. Wanneer die zeer exact zijn omschreven, zal bij niet uitkomen meer creativiteit van vooral de leiders/profeten nodig zijn, dan wanneer zij met veel slagen om de arm zijn geformuleerd.

Bij de Wachters zien wij dat aangaande de tsunami het jaartal 2011 werd genoemd, maar achteraf werd die uitspraak door hen meer als een mogelijkheid aangeduid. Later is ook geen datum meer genoemd. Verder is sindsdien het belang van de vloedgolf minder zwaar benadrukt, minder centraal gesteld (Introvigne 2013). Zij zal zeker nog komen, zo menen de Wachters, zij is immers een van de ‘major shakings’ die de komende tijd te verwachten zijn. Uniek is zij echter niet meer, als ‘shaking’ is zij onderdeel van het oordeel dat alle volkeren in de eindtijd door God is aangezegd.

Wat de periode 2017-2018 aangaat, wordt er, ondanks de uitspraak dat ‘something BIG will happen’, weinig concreets gezegd over wat er zal gebeuren. Waaraan een gebeurtenis moet voldoen om als BIG of als ‘the foremost greatest’ te kunnen worden aangeduid, wordt in het midden gelaten. En of in die periode de start zal zijn van de eerste fase van het uitgieten van de zevende schaal, wordt ook niet aangegeven. Verwacht mag worden, gezien de recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten, dat 2017-2018 niet geheel rimpelloos voorbij zal gaan. Waarschijnlijk zullen bepaalde gebeurtenissen geïnterpreteerd worden als BIG of als vooraankondigingen van grote ‘fearful and wonderful events’, wat dan ook als een bevestiging van de voorspelling zal worden uitgelegd en als een bijdrage aan een voortschrijdend inzicht in Gods heilsplan met de mensheid.

2) Spiritualiseren.

Bij deze strategie wordt gesteld dat de profetie wel is uitgekomen, maar voor de mens niet zichtbaar (Zygmunt 2000; Melton 2000; Hak & Jansma 2010; Dawson 2011).³³ Dawson komt op basis van vergelijking van casussen tot de uitspraak dat deze strategie de meest effectieve is gebleken (Dawson 2011, 90).

Het toepassen van deze strategie is bij de Wachters niet te verwachten. Zoals hiervoor al naar voren werd gebracht, zijn de uitspraken omtrent 2017-2018 niet zeer eenduidig geformuleerd en zal derhalve de voorspelling tegenprekende evidentie zich volgens de Wachters nauwelijks voordoen en is een beroep op spiritualisering onnodig. Verder moet worden geconstateerd dat het historicistische standpunt zich slecht verdraagt met spiritualisering. Historicisten zien het als hun taak te ontdekken hoe God zijn heilsplan in de geschiedenis gestalte heeft gegeven en vooral wanneer en hoe de laatste fase, het uitgieten van de zevende schaal, zich zal voltrekken. Het gaat dan niet om gebeurtenissen die zich in de voor de mens niet zichtbare wereld hebben voorgedaan of zullen voordoen, maar juist om concrete historische feiten die worden gebruikt om aan te geven hoever God zijn draaiboek van de geschiedenis al heeft gerealiseerd. De Wachters zullen in 2017-2018 juist nauwlettend de gebeurtenissen in het Midden-Oosten volgen en de signaalfunctie ervan nagaan voor de eerste fase van het uitgieten van de zevende schaal.

3) Het niet uitkomen van de profetie is een test.

De ware gelovige onderscheidt zich van de weifelmoedige door teleurstellingen over niet uitgekomen profetieën te overwinnen; zo wordt het kaf gescheiden van het koren (Singelenberg 2000; Dawson 2011).

In 2006 kregen de Wachters een teleurstelling te verwerken. In een van hun geschriften wordt namelijk het jaar 2006 aangeduid als het jaar waarin de periode van de volkeren/naties is geëindigd.³⁴ Dat betekende volgens de Wachters ook dat het tijdstip waarop, volgens de Openbaring van Johannes, de zevende schaal schaal van Gods toorn zou worden uitgegoten, dus van het concrete begin van Christus' terugkomst op aarde, dichtbij zou zijn. Het niet in vervulling gaan van deze voorspelling moet, zo krijgen de Wachters van God (via een woord van kennis) te horen, worden gezien als een beproeving om niet toe te geven aan teleurstellingen en zich niet laten ontmoedigen. Teleurstelling en ontmoediging zijn de wapens van Satan; zo werkt hij om hoop en vertrouwen in Gods leiding te ondermijnen.

I know it is hard and at times it shall be even harder, but, harden yourself as good soldiers, for I need thee to perform My great work, and great is the anger of My adversary against thee, who would do anything in his power to discourage you wherever he possibly can (Daily Bread II, 42).

In tegenstelling tot wat in de aangehaalde literatuur naar voren wordt gebracht, wordt bij de Wachters niet gewezen op 'het scheiden van kaf en koren', maar wordt het zich niet voltrekken van de profetie gezien als een beproeving, die

bovendien wordt geplaatst in de strijd tussen Satan en God. Het harden is nodig omdat er gestreden wordt tegen een machtige vijand. Gehard worden door teleurstellingen en beproevingen is dus vooral ook steeds weer een bevestiging van het geroepen zijn.

Conclusie

Uit het bovenstaande mag duidelijk zijn geworden dat de voorspellingen van de Wachters rond 2017/2018 op weinig tegensprekende evidentie zullen stuiten. Zij zijn globaal genoeg zodat falsificatie ervan zich nauwelijks kan voordoen. Verondersteld mag worden dat de conflicten in het Midden-Oosten eerder zullen worden geduid als een bevestiging. Er zullen zich derhalve, althans in de zienswijze van de Wachters, geen weerbarstige feiten voordoen.

De Wachters zien zich geplaatst in een wereld waarin de profetische waarheid bijna is verdwenen. De antichristelijke kerk van Rome, futurisme, het afvallig protestantisme, bijgeloof en ongelooft hebben het licht van de historicistische interpretatie haast gedooft. In de opvatting van de Wachters zijn al die stromingen en opvattingen instrumenten van Satan. Hij poogt verkondigers van de waarheid door demonische influisteringen tot twijfel te brengen. De Wachters als Gods 'chosen vessels' om 'His Works and divine plan' te verkondigen worden daarom steeds door 'evil spirits' aangevallen. Aan de ene kant staan de satanische machten, aan de andere kant de verkondigers van het ware geloof (de historicistische interpretatie). Alles wat de historicistische interpretatie tegensprekt en alle twijfel daaraan, kan worden uitgelegd als van satanische oorsprong. Op deze wijze wordt het *gehele* gedachtegoed tegen elke tegensprekende evidentie en tegen elke kritische exegese geïmmuniseerd.

Met het onderzoek naar de 'Fellowship' wordt opnieuw bevestigd dat, in tegenstelling tot wat in vroeger onderzoek wel naar voren werd gebracht, het voortbestaan van een eindtijdbeweging niet of nauwelijks wordt bedreigd door falende profetieën. Voorspellingen van de Wachters zijn zo geformuleerd dat zij vrijwel immuun zijn voor tegensprekende evidentie. Maar daarbij moet bedacht worden dat het spreken in termen van falende profetie of tegensprekende evidentie voor de Wachters, die zich in alles door God geleid weten, nauwelijks relevant is. Alles gebeurt volgens Gods plan, dat naarmate de geschiedenis voortschrijdt, (via de historicistische interpretatie) steeds helderder wordt. Voor een op God en zijn beloftes vertrouwend gelovige bestaat tegensprekende evidentie niet, slechts voortschrijdend inzicht. Deze

uitspraak lijkt mij te gelden voor alle eindtijdbewegingen die zich baseren op historicistisch gedachtegoed. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre die gelding heeft voor andere eindtijdbewegingen.

Noten

- 1 Ik geef Karin Houwers echte naam weer en anonimiseer die niet omdat zij ook voluit met naam en toenaam in het krantenbericht wordt aangeduid. Dat geldt ook voor Robert en Prue Seales. Van de anderen geef ik de door hen zelf gekozen voornaam en de achternaam met de initiaal. Bij de voornaam gaat het niet om de doopnaam, maar om een nieuwe, bijbelse naam die een groepslid aanneemt om daarmee zijn keuze voor een christelijke levenswijze tot uitdrukking te brengen. Zo'n naam wordt in gebed aan God voorgelegd en na bevestiging gekozen. In de naam komt de bedoeling die God met je heeft, je bestemming, tot uitdrukking. Of zoals Robert het aangaf: "Your name fits your destiny". Zie voor een meer gedetailleerde verantwoording Jansma 2016.
- 2 Karin Houwers meent bijna zeker te weten dat het om Emmen gaat, maar zij kan in haar droom de naam niet goed verstaan, van Enschede en Aalten is ze wel zeker (*Aalten een Kustplaats* III, 22). Meestal komt een vloedgolf aan land en trekt zich dan, na zijn verwoestend werk te hebben gedaan, terug. Dat zal echter niet gebeuren bij de tsunami die Nederland te wachten staat. Nederland ligt voor een groot deel onder de zeespiegel en dat zou kunnen betekenen dat het water in die gebieden blijft staan. Bovendien kan zich een snelle bodemdaling voordoen, waardoor het nog onwaarschijnlijker wordt dat de zee zich zal terugtrekken. Daar zou Karins visioen van de kliffenkust (zie noot 3) op kunnen duiden (interview A. V. en E.V., 4 augustus 2011).
- 3 "(...) deze leek meer op de "kliffen van Dover", met een scherpe, plotselinge afdaling, dan een geleidelijk aflopend strand zoals Nederland die nu kent. Het leek wel of er grote stukken land waren weggeslagen of dat de bodem opeens een stuk was gedaald zoals in een breuklijn. Er was ongeveer 20/30 meter verschil [mijn schatting] tussen het hoge en lage gedeelte" (*Aalten een Kustplaats* III, 21.)
- 4 Interview in *De Gelderlander* 25 februari 2017.
- 5 Bedoeld is Robert Seales, ook zijn naam geef ik weer vanwege dezelfde reden als genoemd in noot 1.
- 6 Dit artikel is gebaseerd op mijn boekpublicatie van 2016, vooral is geput uit hoofdstuk III, VI en VII.
- 7 Zie voor meer details Jansma 2016, hoofdstuk II.
- 8 Voor een beschrijving van rekruteringsproces en de factoren die daarbij van belang, zie Jansma 2016.
- 9 Uitzonderingen zijn A.M., die als zzp'er voor eigen rekening werkt, maar, als technisch opgeleide man, ook voor reparatiewerkzaamheden op de boerderij wordt ingeschakeld, en de dochter van E.V. die nog leerplichtig is.
- 10 Met deze naam wordt de verbinding die de Wachters voelen met Israël aangegeven. Toen Robert en Prue in het noorden van Nieuw-Zeeland een boerderij hadden, werd die Zion Gardens genoemd ook weer om de verbinding met Israël aan te geven. Zoals Robert het verwoordde: een profeet/Watchman/Wachter is direct verbonden met de Joden en het land van Israël, het door God uitverkoren volk en de door hem uitverkoren natie. Waar een Watchman zich vestigt, moet die relatie tot uitdrukking worden gebracht.

- 11 's Avonds is iedereen vrij, maar elke week wordt er een aparte avond gehouden voor gezamenlijke bijbelstudie en een avond voor een specifiek gebed. Op zaterdag wordt – soms met een paar andere geïnteresseerde christenen – een bijeenkomst gehouden. De groep onderhoudt de sabbat, maar is daarin niet bijzonder strikt.
- 12 Deze drie voelen zich ook zelf geroepen als Wachter; niettemin duid ik om praktische redenen – zoals zijzelf ook doen – de hele groep als Wachters aan.
- 13 Karin Houwers verwoordde het zelfvoorzienend zijn als volgt: Dat kan doordat we alles met elkaar delen. We verdelen wat we hebben. Uitkeringen geloven we niet in (interview 14 april 2011).
- 14 H. F. : And if I may bring you to note that in the Bible, one day the swords will be made into plow shares, spears into pruning hooks. So the Lord actually has taught me that husbandry is what the Lord wants us to be doing – it is Kingdom living. We should be going back to the times like in the beginning as Adam and Eve in the Garden of Eden (interview 8 november 2011). Bovendien leer je door te verbouwen en te oogsten dat het uiteindelijk God is die de wasdom geeft en zo leer je ook nederig te zijn.
- 15 Robert noemt hier het katholicisme niet. De confrontatie daarmee zal in Israël niet heel intens zijn. Bovendien zal, in de opvatting van de Wachters, een debat met de Rooms-Katholieke Kerk als vehikel van Satan ook niet veel opleveren (zie volgende paragraaf).
- 16 Robert Seales: God has called us. It is a divine issue, He has given us the apostolic mantle, the ability to speak about His Works and divine plan (...) it is a gift we did not ask for, not a common gift, it is a rare gift with which you have to handle carefully (interview 18 maart 2013).
- 17 Er is nog een derde stroming, het preterisme. De aanhangers van deze stroming zijn van opvatting dat de profetieën in de Bijbel en dan in het bijzonder in de boeken Daniël en de Openbaring van Johannes betrekking hebben op de tijd van de profeet zelf. Onder invloed van rationalisme en Verlichting sloot de moderne bijbelkritiek zich bij deze opvatting aan. De Openbaring van Johannes wordt dan veeleer, net als het boek Daniël, gezien als een poging de vervolgdgen te bemoedigen, hen aan te sporen om vol te houden en om hen te troosten, door hun duidelijk te maken dat de situatie binnen afzienbare tijd door goddelijk ingrijpen in positieve zin radicaal zal veranderen. Deze stroming is voor mijn betoog verder niet van belang.
- 18 Over hoeveel tekenen er nog vervuld moeten worden, verschillen de meningen van de futuristen onderling. Sommigen menen dat alle profetieën (vanaf Op. 6) nog vervuld moeten worden, anderen menen dat een deel ervan zich al (in onze tijd) heeft voltrokken.
- 19 Deze opvatting werd onder anderen al door Wycliff, de Waldenzen en andere 'ketterse' groepen aangehangen (zie Froom, I, 900 e.v. en II, 50.v.). Zij werd algemeen onder de Hervormers van de zestiende eeuw en bleef tot in de negentiende eeuw bij veel protestantse bijbeluitleggers de heersende opvatting.
- 20 De leer van het futurisme werd vooral door de jezuïet Francisco Ribera (1537-1591) ontwikkeld.
- 21 In de negentiende eeuw kreeg het futurisme ook in protestantse kringen steeds meer aanhang en veel invloed ging daarbij uit van de opvattingen van de prediker en bijbelleraar John Nelson Darby (1800-1882). Darby was van opvatting dat de tijd voor het aanbreken van het 1000-jarig Godsrijk, de premillennistische tijd, in verschillende perioden kon worden ingedeeld, ieder gekenmerkt door een specifieke relatie van God met de mens, door hem *dispensations*, in het Nederlands: bedelingen, genoemd. In iedere bedeling onthulde God weer een deel van zijn heilsplan. Hij meende dat de laatste dispensatie – het 1000-jarig rijk – ophanden was. Al de voorspellingen in de Openbaring hadden volgens hem betrekking op die laatste dispensatie. De gelovigen zouden, voordat de grote apocalyptische rampen zich zouden voltrekken, worden

- opgenomen in de hemel, waarna zij met Christus terug zouden komen en met hem het Godsrijk bewonen. Deze vorm van futurisme heeft vooral grote verbreiding gevonden in protestants-evangelicale kringen (Froom II 1978).
- 22 Ook het preterisme wordt door de Wachters met stelligheid afgewezen, maar zij merken ook op dat het preterisme de heersende uitleg is aan alle universiteiten in de westerlijke wereld.
 - 23 Het futurisme heeft het profetische licht bijna uitgedoofd, maar God heeft niet toegelaten dat het helemaal verdween. De Wachters voelen zich door God geroepen om de profetische toorts verder te dragen: “We are simply three Christian servants, but the Lord took a hold of us and led us to this Prophetic Truth which was well known in the times before, but is well-nigh totally unknown to the Christians of our time” (*Major Outline*, 13). Met de drie ‘servants’ zijn Karin, Prue en Robert bedoeld. De aangehaalde brochure is van 2004 en toen waren zij nog met zijn drieën.
 - 24 Zie ook hun publicatie *The Signs of His Soon Coming* (2001) waar op p. 7 wordt gezegd dat die publicatie berust op: “... the Protestant Progressive Historicist interpretation of Bible prophecy, which of course we believe to be the only and absolute truth concerning prophetic interpretations”. In een appendix bij deze publicatie wordt dat standpunt nog eens herhaald, en ook de titel ervan, *The Historical View is the ONLY True Interpretation of Bible Prophecy!* (hoofdletters en uitroepteken in het origineel, LGJ), laat niets aan duidelijkheid te wensen over.
 - 25 Zie voor de gebruikte literatuur van Elliott en Grattan Guinness de literatuurlijst.
 - 26 “Christians of our time can build their revelations and Spiritual knowledge on the shoulders of the Christians of previous centuries” (*Signs*, 17).
 - 27 Zie de brochure *The Prophetic Era of 2017-18 or 577-5778* (november 2016).
 - 28 Ook al eerder wees hij daarop: If you have the privilege and honor to be alive from January 2017 till December 2018 you are in a very very important prophetic period of which you can expect to see certain dramatic events in the world, Israel and the Church (interview 25 april 2013).
 - 29 Deze gebeurtenis was al door God aan zijn profeten geopenbaard. Dit jaar, zo stellen de Wachters, werd namelijk al door Daniël (Dan. 4) voorspeld toen hij zei dat het 2520 jaar zou duren dat heidenen over de Israël – en de Tempelberg – zouden regeren. In 538 v.Chr. kwam het restant van de Israëlieten terug uit Babylon. Bij dit jaar tellen de Wachters 2485,48 jaar – Joodse civiele kalenderjaren (een dergelijk jaar bedraagt 360 dagen) omgerekend naar 2520 zonnejaren plus nog 1 jaar (rekening houdend met het jaar 0) – op en komen dan op 1948 n.Chr. Bij deze berekening merken zij op: “De exactheid van Gods Kalender is werkelijk wonderbaarlijk! We mogen daar met verbazing naar kijken. (...) Dit spreekt meer dan woorden kunnen uitdrukken! Het spreekt van Gods Almacht; Zijn Soevereiniteit; Zijn Alwetendheid. Dit spreekt van de waarheid van Zijn Woord...” (*De Val en Opstanding van Israël*, 4).
 - 30 De terugkeer van het Joodse volk als aanwijzing dat het einde der tijden niet ver meer zal zijn, wordt breed aangehangen in orthodoxe Christelijke kringen (O’Leary 1994; Lawson 1997; Brasher 2000; Leppäkari 2002).
 - 31 Of de rabbi deze voorspelling werkelijk heeft gedaan, mag betwijfeld worden. De eerste vermelding ervan verscheen in 2008 in *Israel Today*. Maar de schrijver van het bericht geeft geen bron en verwijst ook niet naar werk van Juda. Hij kon, later ernaar gevraagd, zijn bron niet meer terugvinden. Ook in het werk van Juda zelf, voor zover dat aan hem kan worden toegeschreven, is de profetie niet aan te treffen.
 - 32 Dat onderzoek kreeg door de studie van Festinger en zijn medewerkers een belangrijke impuls (1956). Zij onderzochten een kleine religieuze groep, door hen de ‘Seekers’ genoemd, waarvan de leden meenden dat op 21 december 1954 eerst de Noord-Amerikaanse stad waar zij woonden en vervolgens grote delen van de wereld door een zondvloed zou worden vernietigd. Zij zouden echter op die dag door wezens uit ruimte

met een vliegende schotel worden gered. Festinger e.a. waren geïnteresseerd in de reactie van de gelovigen bij het niet uitkomen van de profetie. Zouden zij hun geloof opgeven en zou de groep uiteenvallen? Festinger en zijn mede-onderzoekers kwamen op basis van de theorie van cognitieve dissonantie tot de hypothese dat, onder bepaalde voorwaarden, de groepsleden nog sterker aan hun (aangepaste) standpunt zouden hechten en buitenstaanders daarvan willen overtuigen. Deze proseliteringhypothese van Festinger e.a. kreeg in vervolgonderzoek weinig steun, maar hun onderzoek is een inspiratie geweest tot veel debat en verdere studie.

- 33 Ook wordt dan wel gesteld dat de profetie op een andere wijze dan was voorgezegd toch – gedeeltelijk – in vervulling is gegaan. Zo voorspelde een ziener dat New York zou worden gebombardeerd in november 1992. Dat gebeurde niet. Toen in februari 1993 het World Trade Centre door een bom werd getroffen, werd die gebeurtenis gezien als vervulling van de profetie (Balch e.a. 2000).
- 34 In Daniël 9:24-27 wordt aangegeven dat de natiën/de heidense volkeren gedurende een periode van 2520 dagen (= profetische jaren) de baas zullen zijn over de Tempelberg in Jeruzalem. De tweede tempel, gebouwd na de Babylonische ballingschap, werd ingewijd in 516/15 v. Chr. Daarbij 2520 jaren opgeteld levert dan het jaar 2005/06 op (*The Contents*, 62).

Literatuur

Balch, R.W. e.a. (2000),

Fifteen Years of Failed Prophecy. Coping with Cognitive Dissonance in a Bahá'í Sect, in: Stone, John R. (ed.), *Expecting Armageddon. Essential Readings in Failed Prophecy*, New York and London: Routledge, 269-282.

Barkun, Michael (1974), *Disaster and Millennium*, New Haven and London: Yale University Press.

Benton (2011), *Revisiting When Prophecy Fails*, in: Tumminia, Diana G. & William H. Swatos, Jr. (eds.), *How Prophecy Lives*, Leiden: Brill, 9-19.

Brasher, Brenda (2000),

When Your Friend Is Your Enemy: American Christian Fundamentalists and Israel at the New Millennium, in: Lee, Martha F. (ed.), *Millennial Visions. Essays on Twentieth-Century Millenarianism*, Westport etc: Praeger Publishers, 135-145.

Dawson, Lorne L. (2011),

Clearing the Underbrush: Moving beyond Festinger to a New Paradigm for the Study of Failed Prophecy, in: Tumminia, Diana G. & William H. Swatos, Jr. (eds.) (2011), *How Prophecy Lives*, Leiden: Brill, 69-98.

Elliott, E.B. (1862),

Horae Apocalypticæ. A Commentary on the Apocalypse, Deel I, II, III, IV, (vijfde druk), London: Seeley Jackson and Halliday.

Festinger, Leon, Henry W. Riecken, & Stanley Schachter (1956),

When Prophecy Fails, Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Froom, Leroy E. (1948/1978),
The Prophetic Faith of Our Fathers (vier delen), Washington: Review and Herald.
- Grattan Guinness, Henry (1878),
The Approaching End of the Age: Viewed in the Light of History, Prophecy, and Science,
 Grattan Guinness, Henry (1889/2012),
The Divine Programme of the World's History, (gescand exemplaar van de editie van
 1888/2012 door General Books, Memphis).
- Grattan Guinness, Henry (1891),
Romanism and Reformation from the standpoint of prophecy, (tweede druk), London:
 Nisbet, Morgan & Scott.
- Grattan Guinness, Henry (1899),
Key to the Apocalypse or the Seven Interpretations of Symbolic Prophecy, London: Hodder
 and Stoughton.
- Grattan Guinness, Henry (1905), *History Unveiling Prophecy or Time as an Interpreter*,
 New York etc. Fleming H. Revell Company.
- Grattan Guinness, Henry (1934),
Light for the Last Days. A Study in Chronological Prophecy (geschreven samen met zijn
 vrouw) 8ste druk, London & Edinburgh: Marshall, Morgan & Scott LTD.
- Hak, Durk & Lammert Gosse Jansma (2010),
 Het einde der tijden en het Efraïmgenootschap, in: *Religie & Samenleving*, jrg. 5 (1),
 21-53.
- Introvigne, Massimo (2013),
 When History Fails: Mormon Origins and Historical Revisionism, in: Barker, Eileen
 (ed.), *Revisionism and Diversification in New Religious Movements*, Farnham: Ashgate,
 187-200.
- Jansma, Lammert Gosse, (2014),
 Bekeringsverhalen: aansluiten bij, betrokken zijn bij, en afscheid nemen van de
 nieuwe religieuze beweging *Uit de Bron van Christus*, in: *Religie & Samenleving*, jrg.
 9 (3), 87-108.
- Jansma, Lammert Gosse (2016),
Wachters van de Nacht. Historicisten en het einde der tijden, eind 19e eeuw, 1934 of 2018?,
 Delft: Uitgeverij Eburon.
- Jansma, Lammert Gosse & Durk Hak (2000),
Maar nog is het einde niet, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Johnson, Benton (2011),
 Revisiting *When Prophecy Fails*, in: Tumminia, Diana G. & William H. Swatos, Jr.
 (eds.), *How Prophecy Lives*, Leiden: Brill, 9-19.

Lawson, Ronald (1997),

The Persistence of Apocalypticism within a Denominationalizing Sect. The Apocalyptic Fringe Groups of Seventh-Day Adventism, in: Robbins, Thomas & Susan J. Palmer (eds.), *Millennium, Messiahs and Mayhem. Contemporary Apocalyptic Movements*, New York/London: Routledge, 207-228.

Leppäkari, Maria (2002),

The End is a Beginning. Contemporary Apocalyptic Representations of Jerusalem, Åbo: Åbo Akademi University Press.

O'Leary, S. D. (1994), *Arguing the Apocalypse. A Theory of Millennial Rhetoric*, New York/Oxford: Oxford University Press.

Melton, J. Gordon (2000),

Spiritualization and Reaffirmation. What really Happens when Prophecy Fails, in: Stone, John R. (ed.), *Expecting Armageddon. Essential Readings in Failed Prophecy*, New York and London: Routledge, 145-157.

Singelenberg, Richard (2000),

"It Separated the Wheat from the Chaff". The "1975" Prophecy and its Impact among Dutch Jehovah's Witnesses, in: Stone, John R. (ed.), *Expecting Armageddon. Essential Readings in Failed Prophecy*, New York and London: Routledge, 191-209.

Tumminia, Diana G. & William H. Swatos, Jr. (eds.) (2011),

How Prophecy Lives, Leiden: Brill.

Wachters van de Nacht

- *Aalten een Kustplaats* I, II, III.

- *De Val en Opstanding van Israël*.

- *The Signs of His Soon Coming*, (March 2001).

- *The Parable of the Fig-Tree*, (June 2011).

- *And the Lord gave us from day to day our daily bread*, deel I en II. (Een reisverslag van Karin Houwers, Ch. F. en Prue en Robert Seales, lopend van mei 2005 tot mei 2007).

- *The Seventh Vial Poured out. A Historicist's Exposition of the Last Vial in the Book of Revelation, Part I: Major Outline of the book of Revelation; Part II The Contents of the Seventh Vial* (October 2004).

- *The Prophetic Era of 2017-18 or 5777-5778*, (November 2016).

Zygmunt, Joseph F. (2000),

When Prophecies Fail, in: Stone, John R. (ed.), *Expecting Armageddon. Essential Readings in Failed Prophecy*, New York and London: Routledge, 87-103.